

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Изабрани на седници Наставно-научног већа Филозофског факултета, одржаној 4. и 5. новембра 2021. године, у комисију за писање извештаја о избору кандидата др Марине Андријашевић у звање научни сарадник, подносимо Већу следећи:

ИЗВЕШТАЈ О ИЗБОРУ ДР МАРИНЕ АНДРИЈАШЕВИЋ У ЗВАЊЕ НАУЧНИ САРАДНИК

БИОГРАФИЈА

Марина Андријашевић (дев. Милановић) рођена је 9. марта 1990. у Горњем Милановцу, где је похађала основну школу. Филолошку гимназију у Београду (смер класични језици) завршила је 2009. године као носилац Вукове дипломе. Два пута је освајала награде на државном такмичењу у знању класичног грчког језика, била је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја током средњошколског, а потом и факултетског школовања. Дипломирала је на Одељењу за класичне науке Филозофског факултета у Београду 2013. године са просечном оценом 9,12. Мастер студије на истом факултету завршила је 2014. године са просечном оценом 9,64, одбравивши рад на тему „Контраховани облици перфекатске основе у Цицероновим Веринама и Филипикама“, под менторством проф. др Бориса Пендеља. Докторске студије уписала је 2015. године. Од октобра 2015. године ангажована је на извођењу наставе предмета Латински језик на Одељењу археологије Филозофског факултета у Београду. Искуство у настави стицала је и на заменама наставника латинског језика у Трећој београдској гимназији, као и у Филолошкој гимназији. Од прве године основних студија (2009) учествује у организацији Државног такмичења у знању грчког и латинског језика. У звање истраживача-сарадника изабрана је 2018. године, када је и запослена на Филозофском факултету у Београду. Исте године ангажована је на пројекту Историја српске филозофије (179064) Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије под руководством проф. др Ирине Деретић. У часопису *Istraživanja* објавила је два коауторска рада (2015, 2016). Превела је спис *Парадокси стоичара* Марка Тулија Цицерона, који је објављен у часопису *Theoria* Српског филозофског друштва 2019. године. У истом часопису 2021. године објавила је рад „Цицеронова мисија преношења грчке филозофије на латински језик“. Два рада објавила је у часопису Музеја науке и технике *Флогистон*: „О реуматским болестима у списима античких писаца“ (2019); „О подношењу бола у антици“ (2020). У часопису за младе истраживаче *КСИО* објавила је рад

под називом „Цицеронова жена Теренција као матер фамилијас“ (2020). У коауторству са Маријом Кречковић Гавриловић, истраживачем-сарадником на Одељењу за археологију, написала је рад: „Ancient epidemics: strengths and limitations of ancient sources and (bio)archaeological approach“, који треба да буде објављен ове године у зборнику *Archaeology of crisis* (Одељење за археологију Филозофског факултета у Београду). У јуну текуће године успешно је одбранила докторску дисертацију на тему: „Однос Римљана према Грцима и грчкој култури у Цицероновим делима: контекстуална анализа етнонима Грк и пертинентних термина“.

АНАЛИЗА НАУЧНИХ РЕЗУЛТАТА

У коауторском раду „Ancient epidemics: strengths and limitations of ancient sources and (bio)archaeological approach“ сагледавају се два различита приступа у истраживању промена у друштву изазваних кризом јавног здравља у Римском царству. Бавећи се писаним изворима и био(археолошким) остацима који се тичу Антонинске и Кипријанове куге, ауторке износе могућности и ограничења ових комплементарних перспектива. Такође, указале су на предности и слабости обе дисциплине – археологије (укључујући биоархеологију) и класичне филологије. Напоследку, у раду су изнети су закључци који нагињу ка интердисциплинарности и контекстуализацији материјала.

Марина Андријашевић је на српски језик превела спис Марка Тулија Цицерона *Парадокси стоичара*. У уводном делу износе се подаци о времену и околностима настанка списа и у кратким цртама анализира се садржина, као и Цицеронова мотивација за његово писање. Спис настао почетком 46. године, по завршетку грађанског рата између Цезара и Помпеја, посвећен је Марку Јунију Бруту, Цицероновом пријатељу, познатом републиканцу. Састоји се од уводног поглавља и шест засебних целина у којима се, у реторском маниру, образлаже шест познатих парадокса стоичара. Цицеронова намера је била да широј јавности представи основне стоичке филозофске постулате који се изучавају у школама. У уводу каже како жели да поменуте стоичке мудрости учини пријемчивим за ширу публику форума, и да провери да ли су учени тј. филозофски говор и обичан, свакодневни говор форума две потпуно одвојене категорије или пак то нису. Цицерон са том мишљу покушава да стоичко филозофско учење изложи у виду општих места (*loci communes*) на реторски стилизован начин те се овај спис може посматрати и као својеврсна реторска вежба.

Поред увода, превод је пропраћен и исцрпним напоменама које олакшавају тумачење самог списа.

У раду „Цицеронова мисија преношења грчке филозофије на латински језик и стварање латинске филозофске терминологије” циљ је да се истакне Цицеронов допринос преношењу грчке филозофије на латинско тле, његова улога у стварању латинске филозофске терминологије, као и разлози који су га на то мотивисали. Ова тема је представљена са лингвокултуролошког аспекта, уз преглед неколицине појмова које је Цицерон уврстио у латински филозофски вокабулар. Наглашава се да је био свестан чињенице да је латински језик био провинцијални језик у односу на грчки; међутим, ауторка потцртава његову свест о литерарном потенцијалу латинског језика, као и свест о важности сопствене литературе на матерњем језику, о потреби за интелектуалном независношћу и оригиналношћу. У раду се закључује да Цицеронова намера није била да створи комплетан филозофски вокабулар латинског језика већ да филозофију приближи свом народу тиме што ће одређене грчке списе превести, интерпретирати или сам о филозофским учењима и темама писати, прилагођавајући притом концепте и битне филозофске термине. Цицеронов рад у том пољу не представља прекретницу у развоју латинског језика, али свакако то јесте што се тиче ширења грчке филозофије на латинском тлу.

У раду „О реуматским болестима у списима античких писаца” истражују се поједина писана документа антике која се тичу теме реуматизма. Одређене реуматске болести, попут подагре (arthritis urica), често се спомињу и детаљно су описане, док су неке од њих мање посведочене, као што је то случај са артритисом. Тражећи узроке (реуматоидног) артритиса (arthritis rheumatoides) историчари медицине се и дан-данас споре око времена настанка саме болести – те се поставља питање да ли је то болест новог доба или је постојала и у антици. Ауторка је покушала да понуди тражене одговоре истражујући писане античке изворе и закључила је да поједини описи последица и тегоба које су оболели проживљавали указују на постојање реуматоидног артритиса и у антици.

У раду „О подношењу бола у антици” Марина Андријашевић се бави методама купирања бола у античким временима. Поред тога што су појаву болести приписивали различитим божанствима и разноликим узроцима, Грци и Римљани су изналазили разне начине да умање и физички и психички бол. Како ауторка наводи, користиле су се многе опијатске биљке (мак, буника, мандрагора, кукута) и примењивале рудиментарне лекарске методе (каутеризација, ампутација, операција, видање травама) за ублажавање тегоба изазваних болешћу, повредама у рату, на порођају итд. Лекарска пракса антике свакако није била на завидном нивоу, што се не може рећи за психолошко и филозофско поимање бола. Марина Андријашевић закључује да су кључни ставови на ову тему које проналазимо у списима

античких аутора исправни, ванвремени и дан-данас актуални. Фокус рада је на схватању подношења бола у хеленистичкој и посебно римској филозофији, а медицинска становишта су укратко изложена.

Докторска дисертација

Докторском дисертацијом „Однос Римљана према Грцима и грчкој култури у Цицероновим делима: контекстуална анализа етнонима *Грк* и пертинентних термина”, у којој је анализирао однос Римљана према Грцима и античкој грчкој култури у делима Марка Тулија Цицерона, који је, директно или индиректно, у свом обимном и разнородном опусу износио своје ставове о Грцима и њиховој култури. За предмет анализе одабран је опус аутора којег краси широко образовање и интересовање за грчку културу, и који је живео у време када је грчки утицај у Риму био на врхунцу. Марина Андријашевић истражила је и пружила је додатне увиде у сложене и често опречне ставове према Грцима и грчкој култури које је испољавао сам Цицерон али, у његовом опусу посредно видљиво, и владајућа и интелектуална римска елита, као и обичан свет. Посматрано са лингвистичке тачке, допринела је проучавању билингвизма у последњем периоду Републике. Такође, научна тежина и релевантност остварене су тако што је детаљна анализа датих термина дала нови увид у језичке регистре у Цицероновим беседама, филозофским списима и преписци, поготово оној најинтимнијој. У ширем смислу, овом дисертацијом употпуњено је знање о Цицероновој личности кроз његов однос према Грцима и њиховој култури.

У некатегорисаном часопису за младе истраживаче објављен је рад „*Ciceronova žena Terencija kao mater familias*”. Марина Андријашевић бави се положајем римских жена у доба позне Републике, и то на примеру Цицеронове жене Теренције, прототипа римске матроне. Будући да „женски” извори о начину живота робинја, слушкиња, девојака и госпођа не постоје, ауторка се окренула мушким изворима. Као основу за истраживање узела је Цицеронова писма, а у фокусу је лик његове жене Теренције. Како та преписка није била намењена објављивању, може се сматрати валидним извором за истраживање ове теме. Узевши у обзир све наведене изворе, ауторка закључује да римске жене *de iure* нису имале посебног утицаја на своје и туђе животне околности, будући да су у правном погледу биле скоро потпуно обесправљене, док су *de facto* имале веома битну позицију у својој породици.

КАТЕГОРИЗАЦИЈА РАДОВА (радови који се вреднују за избор у звање **научни сарадник**)

M14 – 1 x (5) = 5

Марина Андријашевић, Марија Кречковић Гавриловић, „Ancient epidemics: strengths and limitations of ancient sources and (bio)archaeological approach“, *Archaeology of crisis*, Faculty of philosophy, University of Belgrade. (у штампи)

M24 – 2 x (4) = 8

Марина Милановић, Marko Tulije Ciceron: Paradoksi stoičara (sa uvodom i napomenama prevodioca), *Theoria*, vol. 62, 3/2019, Српско филозофско друштво, Београд, 2019.

Марина Андријашевић, „Цицеронова мисија преношења грчке филозофије на латински језик“, *Theoria*, vol 64, 3/2021, Српско филозофско друштво, Београд, 2021.

M52 – 2 x (1,5) = 3

Марина Милановић, „О реуматским болестима у списима античких писаца“, *Phlogiston 27*, Музеј науке и технике, Београд, 2019.

Марина Андријашевић, „О подношењу бола у антици“, *Phlogiston 28*, Музеј науке и технике, Београд, 2020.

M70 1 x (6) = 6

Докторска дисертација „Однос Римљана према Грцима и грчкој култури у Цицероновим делима: контекстуална анализа етнонима *Грк* и пертинентних термина“, одбрањена 21. јуна 2021.

Укупно (M) = 22

ЗАКЉУЧАК

На основу увида у радну биографију и спроведене анализе научног доприноса кандидаткиње др Марине Андријашевић, закључујемо да квалитет њеног научног рада у потпуности испуњава све услове који су неопходни за избор у звање **научног сарадника**. Истраживачки рад Марине Андријашевић указује на њену способност за самосталним истраживањем, али и тимским радом са тежњом ка интердисциплинарности. У коауторском раду бавила се предностима и ограничењима у истраживању епидемија античког света са становишта писаних извора. Поред поменутог, поље њеног истраживачког рада представљају значајне

теме у домену класичне филологије, лингвокултурологије и историје филозофије, али и области попут античке медицине. Њене радове одликују прецизни увиди, јасна структура и концепција те добро утемељени и образложени закључци. Осим истраживачког рада, значајан је и њен преводилачки допринос, будући да је прва на српски језик превела дело Марка Тулија Цицерона *Парадокси стоичара*. Широко је поље интересовања Марине Андријашевић, и она своје научноистраживачком раду приступа темељно, аналитично и са критички освртом.

Будући да кандидаткиња показује завидну научну зрелост, посвећеност филолошким истраживањима, познавање методологије компаративне филолошке анализе, владање секундарном литературом, смисао за препознавање научних проблема и њихово решавање, Комисија са задовољством предлаже да се др Марина Андријашевић изабере у звање научног сарадника.

У Београду, 15. новембра 2021.

Чланови комисије:

др Борис Пендељ,
ванредни професор (ментор)

др Војин Недељковић,
редовни професор

др Ифигенија Радуловић,
редовни професор